11 listopada 1918 r. - droga Polaków do niepodległości.

11 listopada - to polskie święto narodowe, obchodzone co roku dla upamiętnienia odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r., po 123 latach rozbiorów dokonanych przez Austrię, Prusy i Rosję. Po raz pierwszy Święto Niepodległości obchodzono w 1920 r. w pierwszą niedzielę po 11 listopada, która wypadła 14 listopada 1920 r. Wręczono wówczas Piłsudskiemu poświeconą przez kardynała Kakowskiego buławę marszałkowską, a następnie odbyła się na Krakowskim Przedmieściu defilada wojskowa. Jako Święto Państwowe, które stało się dniem wolnym od pracy, ustanowione zostało Ustawą z 23 kwietnia 1937 r., czyli prawie 20 lat po odzyskaniu niepodległości pod nazwą Święto Niepodległości. Do tego roku Święto Narodowe obchodzono 3 maja - uchwalone Ustawą 29 kwietnia 1919 r.

Do czasu wybuchu II wojny światowej obchodzono je tylko dwa razy - w roku 1937 i 1938 r. W okresie okupacji, oficjalne lub jawne świętowanie było niemożliwe. W roku 1945 ówczesne władze narzuciły dzień 22 lipca, będący datą podpisania Manifestu PKWN, jako Narodowe Święto Odrodzenia Polski. Organizowane przez opozycję manifestacje patriotyczne 11 listopada były brutalnie tłumione przez Oddziały ZOMO, a ich uczestnicy - głównie przywódcy aresztowani przez Służbę Bezpieczeństwa.

Święto 11 listopada przywrócone zostało przez Sejm Ustawą z 15 lutego 1989 r., tym razem pod nazwą Narodowe Święto Niepodległości.

Jaka była droga do niepodległości? Zanim to nastąpiło po drodze były daty:

- 14 sierpnia 1914 r. Wielki Książę rosyjski wydaje odezwę, w której zapowiadał zjednoczenie ziem pod berłem cara,
- 5 listopada 1916 r. - wydanie aktu gwarantującego utworzenie Królestwa Polskiego, lecz bez określonych granic, znany jako manifest dwóch cesarzy Austrii i Niemiec, zapowiadający powstanie państwa polskiego z ziem rosyjskich,
- 14 stycznia 1917 r. - to przejęcie zarządzanie państwem przez Radę Regencyjną,
- marzec 1917 r. - bolszewicy wydali deklarację uznającą prawo Polaków do niepodległości, w granicach etnograficznych,
- 8 stycznia 1918 r. - orędzie Prezydenta Stanów Zjednoczonych; spośród 14 punktów - 13 punkt mówił o powstaniu Polski wolnej i zjednoczonej z dostępem do morza
- 7 października 1918 r. Rada Regencyjna wydała odezwę deklarującą dążenie do niepodległości
- Z 6 na7 listopada 1918 r. - powstał w Lublinie Tymczasowy Rząd Ludowej Republiki Polskiej z Ignacym Daszyńskim na czele
- 9 listopada 1918 r. wybuchła rewolucja w Niemczech, Państwa centralne przegrały wojnę, rozpadła się także monarchia austriacka.

10 listopada do Warszawy przyjeżdża Józef Piłsudski, który odegrał istotną rolę w odzyskaniu przez Polskę niepodległości. J. Piłsudski urodził się w 1867 r. pod Wilnem. Za udział w ruchach studenckich (był studentem medycyny w Charkowie), wydalono go z uczelni. Po powrocie do Wilna został wmieszany w spisek rewolucjonistów rosyjskich na życie cara Aleksandra III, za co zesłano go na 5 lat na Syberię. W 1892 r. wrócił z zesłania i bierze udział w tworzenie Polskiej Partii Socjalistycznej. Zorganizował Organizację Bojową PPS stojąc w latach 1905-1908 na jej czele. Organizacja osłaniała zbrojnie demonstracje PPS u. Wykony-

wała wyroki śmierci wydane przez PPS, na przedstawicieli rosyjskich władz okupacyjnych i agentów carskiej Ochrany, napadali na konwoje i pociągi z pieniędzmi - przeznaczając je na działalność konspiracyjną. J. Piłsudski przenosi się do Galicji, gdzie tworzy tam Związek Strzelecki stając na jego czele. Plan J. Piłsudskiego polegał na przygotowaniu kadr oficerskich i podoficerskich , które po wybuchu wojny i wkroczeniu do zaboru rosyjskiego utworzą szkielet armii polskiej. Jej marsz na niebronioną przez Rosjan Warszawę miał spowodować zajęcie stolicy i umożliwić stworzenie faktu dokonanego - proklamowanie niepodległego państwa polskiego. Liczył na lawinowy napływ ochotników do armii. W nocy z 5/ 6 sierpnia 1914 r. oddziały strzelców wyruszyły z Krakowa wkraczając na Ziemie Królestwa Polskiego. Agitacja strzelców i nawoływanie do wstępowania w ich szeregi nie dała oczekiwanych rezultatów. Społeczeństwo było nieufne i obojętne, nie wierzyło w sukces powstania, a tym bardziej w walkę u boku zaborcy. J. Piłsudski więc podporządkował się Austriakom, którzy godzą się na utworzenie w Galicji dwóch ochotniczych Legionów Polskich i włączenie do nich oddziałów strzeleckich. Piłsudski został dowódcą 1 Brygady Legionów. Równocześnie zaczął tworzyć konspiracyjną Polską Organizację Wojskową. Walcząc u boku Austriaków, domagał się utworzenia niezawisłego rządu polskiego. W dniu 9 lipca 1917 r. legioniści odmówili przysięgi na braterstwo broni z Niemcami i Austrią, za co zostali internowani w obozach w Beniaminowie (oficerowie) i Szczypiornie (pozostali). W Szczypiornie właśnie, narodziła się w Polsce piłka ręczna - szczypiorniak. Legioniści by zabić obozową nudę, wykonali piłkę ze starych szmat i gazet, następnie rozpoczęli nią grę, nie kopiąc lecz ją rzucając. Grali w piłkę boso, bo żal im było butów.

Należy w tym miejscu wspomnieć o drodze Wielkopolan do niepodległości, o świetnie zorganizowanych i bardzo dobrze wyszkolonych członkach POW Zaboru Pruskiego, składającego się głównie ze skautów (harcerzy) Wincentego Wierzejewskiego. Sytuacja międzynarodowa sprawiła, że sami musieli wywalczyć dla siebie niepodległość.

22 lipca 1917 r. Niemcy aresztowali J. Piłsudskiego internując go w Magdeburgu. Uwięzienie miało decydujące znaczenie w budowaniu legendy I. Piłsudskiego. I oto ze współpracownika okupantów, stawał się ofiarą bezkompromisowej walki o niepodległość. Mit ten umiejętnie podsycali jego współpracownicy i towarzysze broni, którzy uniknęli internowania. W obliczu klęski militarnej i rewolucji w Niemczech, na terenie Polski tworzą się ośrodki lokalnych władz. W Warszawie powstała niemiecka Centralna Rada Żołnierska. Nie bez znaczenia był fakt, który należało uwzględnić, było stacjonowanie na terenach wschodnich ok. 600 tys. świetnie uzbrojonych i niezdemoralizowanych żołnierzy Ober-Ostu, a ich ewentualny przemarsz przez Polskę stanowiłby duże zagrożenie. Na terenie Polski przebywało ok. 80 tys. żołnierzy z czego w Warszawie ok. 30 tys. W dniu 19. 10. 1918 r. powstała Rada Narodowa Księstwa Cieszyńskiego, 28 .10. Polska Komisja Likwidacyjna w Krakowie, 10. 11., 7 listopada 1918 r. w Lublinie utworzono Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej pod prezesurą Ignacego Daszyńskiego, 10. 11. Naczelna Rada Ludowa w Poznaniu, tego samego dnia powstała Republika Ostrowska. Ze wspomnianego właśnie Magdeburga, 8 listopada 1918 r. został zwolniony J. Piłsudski i 10 listopada 1918 r. przyjeżdża salonką do Warszawy, następnego dnia - 11 listopada, podporządkowują mu się istniejące polskie władze lokalne, następnie przejmuje od Rady Regencyjnej władzę nad wojskiem, a 22 listopada zostaje Tymczasowym Naczelnikiem Państwa Polskiego.

Opracował: mjr rez. dr Tadeusz Böhm